

Suur hall ja uue näoga klassika "Kuldse Maskil"

Vene kirjandusklassikute Aleksandr Puškini ja Aleksandr Ostrovski tekstitruud lavastused, mida näidati festivalil "Kuldne Mask Eestis", kinnitasid, et klassika ei pruugi olla ajalootolmune ja igav.

MARGUS MIKOMÄGI
ml@maaleht.ee

Samal ajal kui Tallinnas näidati publikumenukalt Venemaa tähtsaima, kaksikümne aastat kestnud teatriühinna vääriliseks hinnatud teatritööd, kees ja keeb festivali ümber protestilaine.

Vene kultuuriministeerium eesotsas minister Vladimir Medinskiga avaldab Kuldsele Maskile nii-öelda ideoloogilist survet. On festivali ekspertkomisjon, vabade kriitikute ja teatri-eksperide sekka määratud oma esindajad.

93 Vene tuntud teatrikriitikut ja eksperti 12 linnast saatsid Vene teatriühingu esimehele Aleksander Kaljaginile kirja, kus nõuavad hiljuti moodustatud uue ekspertkomisjoni tagasi-astumist. Kaljagin on juba vastanud, et peab kriitikute kirja liiga emotsionaalseks. Siia juurde peab vist lisama, et Kaljaginit peetakse president Vladimir Putini isiklikuks sõbraks. Ta on võimupartei liige.

Vene tuntud lavastaja Konstantin Bogomolov ja Kirill Sebregjannikov on teatanud, et nemad Kuldse Maski konkursil oma lavastustega enam ei osale.

Vaidlus käib muu hulgas ka selle üle, et kes maksab, see tekitab muusika – festivali ning auhindade rahastab Vene kultuuriministeerium. Skandaalid peegeldavad üldist totalitarismi pealetungi Venes. Küllap see, mis saab Kuldsest Maskist edasi, näitab ka Venemaa kogu kultuuri- ja liikumissuunda lähiajal ja tulevikus.

Lavastajaisiksused loovad

"Kuldne Mask Eestis" tõi seekord Tallinna Novosibirski teatri Krasnoi Fabeli noore lavastaja, 30aastase Timofei Kuljabini ja tema lavastatud "Onegini".

Kuljabini tegi maailmakuulsaks Novosibirski ooperiteatris lavastatud Wagneri ooper "Tannhäuser", mille eest vene õigeusu kiriku juhid tema ja teatri direktori kohtusse kaebasid. Neid süüdistati usklite tunnette rüvetamises. Kuigi kohus meeste süüid ei näinud, vallandas Vene kultuuriminister teatri direktori

MIS ON MIS?

"Kuldne Mask"

- "Kuldne Mask" on ülevenemaaline teatrifestival, mis tänavu toimus 21. korda. Festivalil on hulk n-ö allprojekte.
- Üks neist on "Kuldne Mask Eestis". Kui see 2005. aastal algatati, oli esimene "Kuldse Maski" festival väljaspool Venemaa piire.
- Festivalil "Kuldne Mask Eestis" näidatakse Kuldse Maski viimaste hooegade nominentideks ja laureaatideks saanud parimaid Vene lavastusi.

Allikas: www.goldenmask.ee

ri ning uus direktor võitis "Tannhäuseri" mängukavast maha. Lavastust mängiti vaid neli korda.

Teine Vene lavastaja Dmitri Krõmov, kelle lavastust "O-i-

IGOR IGATOV

Hiline armastus" seekord Eestis näidati, on meie publikule enam tuntud. Krõmov on 62aastane ja loomingulises kõrgvormis kunstnik, lavastaja ja teatriõpetaja. Tema lavastuses mängisid-ki noored, alles teatrikoolis õpivad näitlejad.

Timofei Kuljabin ei lähe oma "Oneginis" tagasi Puškini aega, vaid on leidnud suure luuletaja värsstroamani lavastusele oma

Dmitri Krõmov soovitab

■ Lugege Puškini! Ma ise loen praegu Puškini kirju. See on geniaalne lugemine. Ja muidugi kirjutatakse ju ka praegu palju ja hästi, aga hetkel ma ei oska ikkagi peale Puškini paremat soovituske leida. ("Jevegeni Onegin" on eesti keeles olemas Betti Alveri suurepärases tõlkes. – M. M.)

■ Meil on teatris palju häid režissööre – Konstantin Bogomolov, Juri Butusov ja teised... Nii et teine soovitus: käige teatris!

◀ Lennukas stseen lavastuses "Onegin".

selfisid... kujundina jääb meelde pidev koristamine ehk siis korraldamine. Lava lüüakse mängu = elu käigus segi, seinad kirjutatakse täis "suuri mõtteid" ja tarkusi, värsse. Lavaruum = eluruum lüüakse segi ja siis tuleb ikka keegi, kes selle kõik "korrastab", peseb seinad, sätib toolid joone järgi ritta, et taas alustada, enese ot- simist kas või. Tundub, et nii on olnud aegade algusest peale. On nii ka täna?

Kuljabinist poole vanem Krõmov ei arvesta oma lavastuses samuti olustikuga. Muide, just tema soov oli, et mängitaks Tallinnas Telliskivi loomelinnakus Vaba Lava teatrisaalis, sest seal on ruumi ning uus hingamine.

Krõmovi lavastus on karikatuur argielust. Tema tegelased, Ostrovski tegelased siiski, on lavastuses klounid. Oma välisest vormistusest ei ole nad nagu siit-ilmast. Lavastuses on kasutatud kõiki teatrit argielust eristavaid

vahendid – grimm, kostüümid, liikumine, valgus ja heli... Kõik on rakendatud groteskse muundumise teenistusse.

Publik naerab

Nagu Kuljabini "Oneginis", tundub ka siin, et tekstiliselt ollakse autoritruud. Karikatuurne klounaad on ülinaljakas, kõik on üli-võrdes ja ülekeeratud vindiga, isalikud õpetused kõlavad lavale toodud makilt, paberi pärast kakeldakse nagu märulifilmis... Tundub, nagu tehtaks lavalt filmivõtteid. Publik naerab ennast-unustavalt. Naerab ehk endale aru andmata, et see naer käib meid kõiki ümbritseva üle üle, iseenda üle.

Krõmovi lavastus toob üli-meisterlikult pealtvaatajateni vana mõtte, et kõik siin ilmas oli ja on osetav ja müüdav, ka armastus. Kõik algab uuesti ja lootusega, et ehk saab parem. See tunne on kaasas mõlemas lavastuses, mida Eestis näidati.

Kui neid kaht lavastust võrrelda milligagi Eesti praeguses teatrilüüdis, tekib seos Sergei Popatovi lavastatud Kitzbergi "Liubahundiga" Viinistul. Justkui sama klassika lugemine ja nägemine uue pilguga.

Kuhu lähed, Kuldne Mask?

▶ KUULAMISELAMUS

Upa-upa-plaadikõnõ – juba kolmas

Mitme autori koostöös on sündinud uuslooming, mis on mõeldud lastele ja avatud meele- ga täiskasvanutele.

AAPO ILVES
võro-kõnõ ja laulukirjanik

Unelaulud, lastelaulud, neid ma tean, funktsionaalseid eostamis- ja sünnituslaule pole folkloristid mulle tutvustanud.

Aga kujutlegem nüüd nii, et hääbuva rahvakillu viimased helged pead tulevad kokku, iive on negatiivne ja kõik on väga halvasti. Proovitud on hea ja kurjaga, emapalga, lastetus- maksuga ja muude hookepoost- kusega – ei töota!

Viimane lootus on muusikal, positiivseks näiteks need miljo- nid rokilapsed üle maailma, kes eostatud ilvese, vabandust, Elvi- se plaadide saatel. Targad uuri- vad statistikat, ning tuvastanu- ma numbrite kaudu ajaloo po- pulaarseima bändi Eestis, luba- vad igale sünnitajale autasuks ansambli Suveniiri vinüüli.

Tervendavate helidega

Kui palju ja kas üldse eelkirju- tatus huumorit oli, jääb luge- ja südametunnistuse otsusta- da, igal juhul on "Upa-upa ubi- nakõnõ" juba kolmas lastelau- luplaat Võro Instituudi välja an- tavas sarjas, milles üllitatud CD kingitakse igale Võru- või Põl- vamaal sündivale lapsele. Võro- keelne plaat Vana-Võromaa vai- mu ja keele loodetavaks edasi- kandmiseks.

Laserplaadi hingekeel on sam- al ajal juba sama hästi kui löö- dud, aga see tehnikalooline tõik

ei puutu asjasse, sukeldun heli- maailma ja kuulan, kas ja kuidas minu sisemist võrokeelset last need laulud puudutavad.

Plaat nakas pääle (näete, mul kipub kohe aju Lõuna-Eesti keele pääle lülituma) terven- davate helidega, nimilooaga, mis ongi laps-tervets-laul, dünaa- milise rütmikaga, kuid sujuv, paneb kaasa nõksutama ja suu- nurk trotsib tahtmatult gravitaa- siooni. Eestlaslik tuimus tunneb ennast peletatuna, ju ta üks hai- guks ongi. Häädus ja ilo jätkuvad, Mari Kalkun, Linda Kalkun, kau- nis linnupidu, indifoligeeni- us Ramo Teder ehk Pastacas Hi- iu kannelt kraapimas, Tuulikki Bartosik akordioniga laulumän- gimas, sõbradki on külla tulnud, sest nad on kutsutud ja oodatud ja seda on kuulda.

Võite oma lapsed mu põlve- dele õpa-õpatama tuua, kui see plaat mängib. Mina, pealt nel- jakümnene infantiil, olen nõus tõstma selle ketta ka oma auto

fonoteeki, ma ei kihutaks ega sõidak liiga aeglaselt, vaid lii- guks päris parajas tempos ning oleks rõõmus ja heatahtlik lii- leja.

Plaadi võib julgelt ka minister Ossinovskile kinkida, selle saatel ei tuleks napsutamine mõttesse- gi, sest murõd ei olõ. Muusikal ja selle salvestamisel on lust sees, helisid tehakse käega, suuga, kodus leiduvate suvaliste ese- metega, ja kui naer pääle tuleb, jääb seegi salve.

Ohjee, Pastacas ja Rahma- ni Jan on koos laulu kirjutanud, tehke veel!

Meenutan, et Jan Rahman on suurim elavatest võrokeelsetest lauluselavatest, tema "Kõnõtraat" elaks eesti keele hukugi lõdvalt üle. Rahmani siirast retsitatiiv- set lauluhäält kuulab plaadil korra samuti, palas number to- sin, seda koos Ramo vokaali toe- ga, ja see ei pea teile meeldima, aga meeldib kindlasti, raadio- singel on mõdapärasematu.

Kummastavaima helikeleaga pala on Lauri Sommeri esitatud "Tetermats", selle plaadile jõud- mise üle võib samuti ainult rõo- mustada. Kas ma juba ütlesin, et "sjo om õks üts umbõlõ hää la- sõrtsõõr"?

Ealiste piirideta

Jah, hea plaat, ilus plaat, ka sil- male. Kunstnikunagi tuntud Ramo Teder ehk Pastacas on plaadipakendil seekord piirdu- nud toredate sikeruseladsete kirjadega, pildilise näo on ülli- sele andnud Piia Lehti ja Joha- na-Adele Jüssi, ja kui see plaat ei saa vähemalt paari-kolme ku- jundusauhinda, siis sellist Eestit ma ei tahtnud.

Väga suure saladuskatte all võin kõigile öelda, et tege- likult saab "Upa-upa" CDd ka ilma vaststündimute toeta ja ise- gi väljaspool Lõuna-Eestit. Esi- tajad-loojad on ju tuntud ka väl- jaspool Eestit, ja mis kõige ke-

5 p

UUS PLAAT

- "Upa-upa ubinakõnõ"
- Latsilaulõ võro keelen.
- Esitavad Mari Kalkun, Tuulikki Bartosik, Ramo Teder.
- Välja andnud Võro Insti- tuut 2015.

nam – kuigi alapealkirja põhjal lasteplaat, ei ole sellel plaadil ninnunäntamist ega sihtgrupi alahindamist. Muusika on muu- sika ja sellel ei saagi olla ealisi piiranguid ega välistamisi. Upa- upa, õnnes lats!

▶ TEATRIELAMUS

Isiklike lugude võluv lummmus teatrilaval

Tükis "Tõelised naised, tõelised mehed ja tõelised teised" räägi- vad viis inimest oma kokkupuutest soolise diskrimineerimisega.

TIINA LAANEM
kirjanik ja kirjastaja

Viimasel ajal on ka Eestis kanda kinnitamas lavastuste formaat, kus lavale astuvad näitlejate ase-

mel nii-öelda inimesed tä- navalt, kel pole näitlemi- sega eriti kokkupuudet. Nad ei ole õppinud lavakas ega käi nad ka mõnes kultuurima- jas Juliaks, Hamletiks või Sa- muel Pluuhkamiks kehatumas. Ja ongi tore!

Viis mittenäitlejat laval

Asi on selles, et kui harrastus- teatrites püüab raamatupida- ja lavale astudes mängida aad- lipreilit, kes igatseb Moskvasse, või üritab teedeheitaja lipsata vagabund Ekke Moori kehasse, ei pruugi see olla kuigi usutav. Aga jutuksoleva formaadi pu-

hul tulevad inimesed lavale ise- endana ning räägivad seal või- malikult ausalt oma lugu.

Eestlastele on dokumentaal- sed lood ikka meeldivad, Merle Karusoo tõestisündinud lugu põhjal valminud lavastused on olnud kõik menudak, aga neid lugusid kandsid ette profesio-

4 p

"Tõelised naised, tõelised mehed ja tõelised teised"

- Idee ja lavastus Tiina Sööt.
- Tekst Aet Kuusik.
- Lavakujundus Mai Sööt.
- Helikujundus Eerik Kändler.
- Valguskujundus Priidu Adlas.
- Kaasproduktioon Vaba Lava, Tiina Sööt ja Kaie Olmre.
- Fotod Marianne Karm.
- Etendajad Anna-Liisa Reppo, Merike Kaunisaares, Andrus Tamme, Helen Kask, Olev Südi.

naalsed näitlejad. Sama kehtib draamateatri ja linnateatri ühis- projektina valminud depressio- ni-näidenditega, kus räägivad ikkagi lavaprofid.

Nende kõrvale on hakanud aga ilmuma lavastusi, kus osa- lejad räägivad oma elust – väga hästi õnnestusid nii mustkunst-

nik Charleka ja Meelis Kubo mängitud "Kaota mu näine ära" kui ka Priit Kruusi monotükk "Õpetaja Tammiku rehabilitee- rimine". Respekt, mis pani neile esime- sest herkest kaasa elama.

kordagi ei tekkinud tunnet, et mõni neist tunneks end ebamu- gavalt või närveeriks, neis kõigis oli sead ägedat bravuuri ja ava- meelust, mis pani neile esime- sest herkest kaasa elama.

Terviklik lõpptulemus

Tempoka terviku huvides oli la- vastaja lugudele vägagi opti- maalse pikkuse leidnud ja sidu- nud need osavalt ühtseks tervi- kuks. Kui lavastusele midagi ette heita, siis just lõpuosa, sest kui eespool nimetatud kolm tege- last kisuvad end lavalt piltlikult õeldes alasti, siis neljas osaleja, meediauurija Merike, justustab peamiselt oma uurimistööst. Sa- mas mõjub tema lugu ikkagi hu- vitava ja naljakana.

Aga kui päris lõpus saab sõna end keskaleksilise valguse hetero- mehiks nimetat Vilev, valmistab ta pettumust just seetõttu, et jä- tab kõik endasse puutuva kiivalt peitu, kostitades publikut rea- da-tuntud üldistustega, mis ei paku midagi uut. Õnneks teeb ta seda lühidalt, nii et üldmuljet see ei riku, lavastusel jääb kok- kuvõttes igati positiivne mulje.